Είναι λοιπόν μεγάλη παράλειψη του Κυριαζή να μη βγάλει αυτά τα συμπεράσματα — που είναι καθαρά, φτάνει να κάνει κάποιος μια απλή μαθηματική σκέψη — και να αναφέρεται σε «μαζική μεταστροφή» μαρωνιτών του Ρωμανού. Όταν έγραψε πως «οι κάτοικοι του Βουνού από ενός και πλέον αιώνος προσήλθον εις την Ορθοδοξίαν...» έπρεπε να έχει υπ' όψιν του τους πιο πάνω αριθμούς και ονόματα προσώπων, που αποδεικνύουν πως μόνο 5-6 μαρωνίτες έγιναν Ορθόδοξοι στο Βουνό, ενώ άλλοι τόσοι εγκατάλειψαν το Βουνό και πήγαν στη Λάρνακα.

Ένα άλλο σοβαρό στοιχείο που στηρίζει την πιο πάνω άποψη,είναι η λαογραφική παράδοση του χωριού. Έθιμα που έχουν βαθειές ελληνικές ρίζες καθώς και παράρχαια δημοτικά τραγούδια,όπως το τραγούδι του νεκρού αδελφού (που αποσπάσματα θυμούνται πολλοί ηλικιωμένοι του χωριού) το οποίο είναι πολύ παλιό τραγούδι του ακριτικού κύκλου, όπως επίσης το τραγούδι του Κωνσταντά, της γυναίκας του και της κακής του μάνας. Τέτοια πολύ αρχαία δημοτικά γραγούδια αναφέρονται στο σχετικό κεφάλαιο.

Συγκεφαλαιώνοντας αναφέρω ότι Έλληνες κατοικούσαν στο Βουνό από τα πολύ παλιά χρόνια έχοντας πολύ αρχαία παράδοση (όπως π.χ. αρχαίους τάφους), με δικό τους ιερέα και εκκλησία.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη του Βουνού έχει ως εξής:

Το 1881 είχε 63 κατοίκους, το 1911 είχε 150, το 1946 είχε 389, το 1960 είχε 424 και το 1973 είχε 525 κατοίκους.

Το Βουνό από την αρχή συνδύαζε τη γεωργία με τη κτηνοτροφία. Ένα χρόνο πριν από την τουρκική εισβολή στο χωριό εκτρέφονταν 422 πρόβατα, 269 κατσίκες και 47 βόδια (περισσότερο για το όργωμα). Στο χωριό υπήρχαν και πολλά λατομεία άμμου. Η ποιότητα του άμμου ήταν πολύ καλή και περιζήτητη στις οικοδομές. Οι κάτοικοι όμως βρήκαν εργοδότηση στη Λευκωσία. Λόγω της γειτνίασης προς την πρωτεύουσα, οι κάτοικοι πηγαινοέρχονταν εκεί απασχολούμενοι στις διάφορες βιομηχανίες και σ' άλλες εργασίες. Αυτός ήταν κι ο σπουδαιότερος λόγος της σταθερής δημογραφικής ανέλιξης του πληθυσμού. Ένας άλλος λόγος ήταν και η άρτια συγκοινωνιακή σύνδεση με την πρωτεύουσα, μέσω του καινούργιου δρόμου Μιας Μηλιάς-Συγχαριού που ανοίχθηκε πριν την εισβολή.

Κοινοτάρχες του Βουνού ήταν οι εξής: Χ΄΄ Νικόλας, Γιαννής Χ΄΄ Νικόλα, Ζαχαρίας Ιωάννου, Πέτρος Πέτσας (μετά το 1974).

Εκκλησίες του Βουνού.

Γύρω στα 1830 κτίστηκε η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, σε μια επιβλητική τοποθεσία στη ρίζα μερικών πανύψηλων βράχων. Η εκκλησία είναι μονόκλιτη βασιλική, ταπεινή στο σύνολο της. Οι διαστάσεις της περίπου είναι,πλάτος 5μ. και μήκος 18μ. Προηγουμένως,οι κάτοικοι χρησιμοποιούσαν μια άλλη μικρή εκκλησία που ηταν αφιερωμένη στον Τίμιο Σταυρό.

Οι εικόνες που υπήρχαν πριν την εισβολή μέσα στην εκκλησία είναι οι εξής: Στη δεξιά πλευρά του εικονοστασίου βρίσκονταν οι εικόνες του Χριστού και δίπλα του Ιωάννου του Προδρόμου, των Τριών Ιεραρχών, των Βαΐων και του Αγίου Νικολάου. Στην άλλη πλευρά βρίσκονταν οι εικόνες της Παναγίας της Ελεούσας, του Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου, του Αρχαγγέλου Μιχαήλ πάνω σε ανοιγόμενη

θύρα. Στον βόρειο τοιχο βρισκόταν η ωραιότατη εικόνα του Αγίου Γεωργίου του Τροπαιοφόρου με χρονολογία 1856. Σ᾽ αυτήν εικονιζόταν ο Αγιος Γεώργιος με στρατιωτική πανοπλία, να σκοτώνει το θηρίο με το κοντάρι του. Στο πλάϊ, εικονιζόταν σε πιο μικρό πλάνο, η βασιλοπούλα γονατιστή να κοιτάζει το θέαμα με σταυρωμένα χέρια. Στην άλλη γωνία κάποιος άγγελος με ένα στεφάνι για τον Τροπαιοφόρο.

Στην εκκλησία υπήρχαν αρκετά παλαιά εκκλησιαστικά βιβλία όπως Ευαγγέλιο, Ωρολόγιο, και Μηναία, τυπωμένα στη Βενετία στα τέλη του 17ου και αρχές του 18ου αιώνα.

Από τις 23 Ιουλίου 1974 η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου όπως κι ολόκληρο το χωριό, έπεσε στα χέρια των Τούρκων. Πάντοτε όμως, οι κάτοικοι του Βουνού αναπλάθουμε στο μυαλό μας την κάθε αγιασμένη γωνιά της εκκλησίας μας και θα περιμένουμε την ευλογημένη ώρα που θα λειτουργηθούμε ξανά μέσα σ᾽ αυτήν.

Ἅγιος Ρωμανός

Η εκκλησία του Αγίου Ρωμανού βρίσκεται πάνω σ᾽ ένα ύψωμα στα νότια του χωριού. Ελειτουργούσε κάθε 4 του Σεπτέμβρη από τους Μαρωνίτες που έρχονταν εκεί.

Η εκκλησία έχει διαστάσεις 7.80μ. επί 4.15μ. Ἔχει καμαρωτήν οροφή σε ύψος 4.50μ. Είναι μονόκλιτη με κόγχη ιερού στην ανατολική πλευρά κατά τον Ορθόδοξο τρόπο.

Στην εκκλησία υπήρχαν 4 εικόνες βυζαντινής τεχνοτροπίας: (α) Του Αγίου Ρωμανού του Μελωδού. Στην εικόνα υπήρχε η επιγραφή: «Η Παρθένος σήμερον τον υπερούσιον τίκτει και η γη το σπήλαιον τω απροσίτω προσάγει...»
(β) Η εικόνα του Χριστού. Ἔργο του 1698
(γ) Η εικόνα της Παναγίας: Ἔργο του 1690
(δ) Ο Ἅγιος Γεώργιος έργο του 1698.[1]

Τιμίου Σταυρού

Μέχρι πριν την εισβολή, σώζονταν τα ερείπια αυτής της μικρής εκκλησίας. Πρέπει να ήταν η εκκλησία των Ελλήνων κατοίκων του χωριού, πριν να κτιστεί η εκκλησία του Αγ. Γεωργίου. Βρίσκεται λίγο πιο πάνω από την «Κρύα Βρύση» του χωριού.

Οι ιερείς τους οποίους θυμούνται οι παλιοί είναι:
Παπά Πέτρος
Παπά Μιχαήλ
Παπαντώνιος Χ Κωνσταντίνου, 1886-1983.

Για τις πιο παλιές εκκλησίες του Προφήτη Ηλία και του Αγίου Σάββα δες περισσότερα στοιχεία στα τοπωνύμια.

Συγχαρί

Το Συγχαρί χωρίζεται από το Βουνό, με τον ποταμό του Βλου. Ο Ν. Κυριαζής αναφέρει ότι υπήρξε ένα από τα πρώτα χωριά που ίδρυσαν οι Μαρωνίτες. Ιδρυτές του ήταν κάτοικοι του χωριού Συχάρ της Σαμαρείας. «Ὅπως παρά τη Συχάρ υπήρχε το φρέαρ του Ιακώβ, απ᾽ όπου ηθέλησε ο Ιησούς να πιη ύδωρ, ούτω και εις το Συγχαρίν υπάρχει άφθονον ύδωρ».[2] Οι μετανάστες λοιπόν έκτισαν το χωριό και του έδωσαν το όνομα Συγχαρί ή Σιχαρί για να τους θυμίζει την αρχική τους πατρίδα.

(1) Τσικνοπούλου ο.π.π. σελ. 53.
(2) Ν. Κυριαζή, Τα Χωρια της Κύπρου Λάρνακα 1952.

Το πιθανότερο όμως, είναι πως το Συγχαρί διατηρεί το Φράγκικο όνομά του, από την εποχή δηλαδή του Γουίδου Λουζινιανού το 1191. Φαίνεται λοιπόν πως ιδρύθηκε από κάποιο Φράγκο φεουδάρχη που ονομαζόταν Σιρ Χαρίν. Ο Σιρ Χαρίν είχε την έπαυλή του εκεί και γύρω απ' αυτήν ιδρύθηκε σιγά σιγά το χωριό. Από το όνομα του φεουδάρχη ονομάστηκε το χωριό Συγχαρί, για να προσαρμοσθεί στη γλωσσική μορφή των Κυπρίων. (1)

Το Συγχαρί τα τελευταία χρόνια γνώρισε μια σταθερή ανάπτυξη και πρόοδο. Ο πληθυσμός του, λίγο πριν την εισβολή ήταν 480 κάτοικοι. Τελευταίος κοινοτάρχης του Συγχαριού ήταν ο Παναγής Χάσικος που διεύθυνε και τη Συνεργατική Πιστωτική Εταιρεία Συγχαριού-Βουνού.

Στο Συγχαρί ιδρύθηκε και το πρώτο Συνεργατικό Παντοπωλείο Συγχαριού-Βουνού με υπεύθυνο το Νικόλα Φιλίππου. Αργότερα ιδρύθηκε παράρτημα και στο Βουνό.

Η εκκλησία του Συγχαριού είναι αφιερωμένη στον Άγιο Μάμα. Βρίσκεται κτισμένη στη μέση του χωριού. Έχει τις ίδιες περίπου διαστάσεις με την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου Βουνού. Γιόρταζε στις 2 Σεπτεμβρίου οπότε συγκεντρώνονταν εκεί, τόσο κάτοικοι του Συγχαριού όσο και του Βουνού για να τιμήσουν τον Άγιο Μάμα.

Ιερέας του χωριού μέχρι το 1974 ήταν ο Παπα-Πέτρος. Το 1974 λίγο πριν την εισβολή, χειροτονήθηκε ιερέας του Συγχαριού ο Παπα-Γεώργιος Κωνσταντίνου. Τώρα είναι ιερέας στο χωριό Πολιτικό.

Πετώμενη

Στις δυτικές παρυφές του Συγχαριού ευρίσκεται η τοποθεσία Πετώμενη. Εκεί υπήρχε παλιά εκκλησία της Παναγίας της Πετωμενίτισσας. Οι παλιοί που όργωναν εύρισκαν εκεί κεραμίδια, πέτρες και πλάκες της εκκλησίας. Η περιοχή ανήκε στον Χρίστο Θεοδούλου ο οποίος έκτισε γύρω στο 1960 ένα μικρό παρεκκλήσιο της Παναγίας της Πετωμενίτισσας. Αρκετοι ευσεβείς προσκυνητές πήγαιναν εκεί άναβαν το καντήλι της Παναγίας και προσκυνούσαν.

Φαίνεται πως η περιοχή ονομάσθηκε Πετώμενη, από την Παναγία που «πετούσε» γύρω από την περιοχή εκείνη, προστατεύοντάς την.

Στην περιοχή υπήρχε πηγή και το 1931 έγιναν διάφορες εργασίες για να βρεθεί περισσότερο νερό. Για αρκετό χρονικό διάστημα, ανοίγονταν λαγούμια και γαλαρίες και βρέθηκε αρκετό νερό. Πρώτα το νερό που βρέθηκε, ήταν 12 ίντσες αλλά γκρεμίστηκε η γαλαρία και χάθηκε η φλέβα. Ύστερα ανοίχτηκε άλλη γαλαρία και βρέθηκε νερό 4-5 ιντσών. Το νερό της Πετώμενης είναι πολύ υγιεινό και από αυτό υδρεύονται τα βόρεια προάστεια της Λευκωσίας, Τράχωνας, Ομορφίτα, Χαμίτ Μάντρες και βόρεια περιοχή Καϊμακλίου.

Λίγο πιο πάνω από την Πετώμενη βρίσκεται η τοποθεσία «Πικρή». Πολλά κτήματα της Πικρής αγόρασε ο Καλησπέρας και άνοιξε διάτρηση γύρω στο 1970. Βρήκε αρκετό νερό και άρχισε να φυτεύει διάφορα οπωροφόρα δέντρα.

(Πληροφορίες **Αντρέας Ταπάκης**)

(1) Ν. Κληρίδη, Χωριά και Πολιτείες της Κύπρου, Λευκωσία 1961, σελ. 226.

Το μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου

Έντεκα μίλια βόρεια της Λευκωσίας, κάτω από το ιστορικό φρούριο του Βουφαβέντο, βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου. Το υψόμετρο της τοποθεσίας που είναι 512μ. παρέχει μια ωραία θέα της Λευκωσίας, και της πεδιάδας της Μεσαορίας.

Η Μονή ιδρύθηκε στους Βυζαντινούς χρόνους, πιθανώτατα κατά τις ημέρες του Μ. Κωνσταντίνου. Ίσως ιδρύθηκε από την Αγία Ελένη η οποία έχτισε πολλούς ναούς στην Κύπρο. Υπάρχουν δυο ναοί στο μοναστήρι, που κτίστηκαν σε διαφορετικές εποχές και είναι ενωμένοι μεταξύ τους. Ο ναός της Αγίας Ελένης βρίσκεται στα νότια και ο ναός του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου βρίσκεται στα βόρεια. Η Αγία Ελένη το 330 ίδρυσε την Ιερά Μονή στο όνομα της Αγίας Τριάδος, όμως προς τιμή της ιδρύτριας ο ναός φέρει το όνομα της. Για την αρχαιότητα της μονής γράφουν οι επισκέπτες Μπάρσκυ το 1735, ο Μαρίτι το 1738 και ο Πόποκ το 1762.

Μια παράδοση σχετική με την ίδρυση του μοναστηριού αναφέρει τα εξής: Μια βυζαντινή Αρχόντισσα αρρώστησε από λέπρα και επειδή ο ήλιος του θέρους δυνάμωνε τους πόνους της, έκτισε στην κορυφή του βουνού μια κατοικία στην οποία έμενε κατά τους θερινούς μήνες. Πέρασαν χρόνια πολλά χωρίς να βρει θεραπεία. Από την ίδια αρρώστεια είχε κολλήσει και το σκυλλάκι της.

Μια μέρα η Αρχόντισσα πρόσεξε πως το σκυλλάκι της είχε θεραπευθεί. Παραξενεμένη από την αναπάντεχη θεραπεία του, έβαλε τους υπηρέτες της να το παρακολουθούν. Αυτοί το είδαν να κατεβαίνει και να λούζεται σε μια πηγή ξανά και ξανά. Τότε η Αρχόντισσα αποφάσισε να δοκιμάσει κι αυτή το φάρμακο. Πράγματι. Από τα πρώτα κιόλας μπάνια άρχισε να γίνεται καλά. Σε λίγες μέρες ήταν εντελώς υγιής.

Τώρα πια μπορούσε να γυρίσει στη Λευκωσία κοντά στους φίλους και συγγενείς της. Άρχισε μάλιστα να κάνει τις προετοιμασίες. Μια νύχτα όμως είδε ένα παράξενο όνειρο. Φανερώθηκε στον ύπνο της ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και της είπε: «Εδώ είναι ο τόπος σου. Εδώ που γιατρεύτηκες, εδώ πρέπει να ζήσεις και τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής σου. Κτίσε μια εκκλησία χαρισμένη στ' όνομά μου και μείνε εδώ σ' όλη σου τη ζωή».

Έτσι η Αρχόντισσα έκτισε δίπλα από το ναό της Αγίας Ελένης και ένα ναό προς τιμή του Αγίου Χρυσοστόμου. Φαίνεται πως η παλιά μονή θα είχε ερημωθεί από τις επιδρομές των Σαρακηνών και η Αρχόντισσα φρόντισε να ξαναδώσει ζωή στο μοναστήρι. Ο καθηγητής Τσικνόπουλος άσχετα με την αλήθεια ή όχι αυτής της παράδοσης, τοποθετεί την ανακαίνιση του ναού της Αγίας Ελένης και την ανέγερση του ναού του Αγίου Χρυσοστόμου το 990μ.Χ.

Η παράδοση αναφέρει ότι η θεραπευμένη κυρία είναι θαμμένη μέσα στην εκκλησία, μαζί με δυο πιστές υπηρέτριές της. Οι μοναχοί άναβαν ένα καντήλι πάνω από τον τάφο της για να θυμούνται την ευεργέτιδα της μονής τους.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως στο μοναστήρι υπάρχουν δυο ναοί. Ο νότιος ναός κτίστηκε το 330 από την Αγία Ελένη. Κατά τις αραβικές όμως επιδρομές, υπέστη μεγάλες βλάβες ιδίως το 806. Το 990 επισκευάσθηκε από ευσεβείς προσκυνητές και διατηρήθηκε ως προσκύνημα μόνο, γιατί εν τω μεταξύ είχε κτισθεί και η εκκλησία του Αγίου Χρυσοστόμου η οποία ήταν ο κυρίως ναός του μοναστηριού.

Το 1400 άρχισε πάλι να λειτουργεί, αλλά με την κάθοδο στην Κύπρο πολλών Μαρωνιτών, προστέθηκε στη Δυτική πλευρά του Μαρωνιτικός Ευκτήριος Οίκος. Παρόμοια περίπτωση βλέπουμε και στο ναό της Παναγίας Αψινθιώτισσας στο Βουνό.

Το 1571 ο Μαρωνιτικός Ευκτήριος Οίκος εγκαταλείφθηκε διότι τέλειωσε η θρησκευτική καταπίεση των Φράγκων και των Ενετών με την έλευση του Τούρκου κατακτητή. Στη συνέχεια ο ναός κατέστη ετοιμόρροπος. Το 1891 γκρεμίστηκε και χτίστηκε σ' ολόκληρο το χώρο του ναού της Αγίας Ελένης και του Μαρωνιτικού ναού, ο τελευταίος ιερός ναός που βρισκόταν εν χρήσει μέχρι το 1974. Όμως ο νέος ναός δεν διατήρησε την ομορφιά του παλιού που ήταν μοναδικός στο ρυθμό. Ο Geffery αναφέρει ότι το σχέδιο του ναού εκείνου έμοιαζε με τον Αντιφωνητή και το ναό της Αψινθιώτισσας.

Ο ιερός ναός του Αγίου Χρυσοστόμου, που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του ναού της Αγίας Ελένης, χτίσθηκε το 990. Το 1400 στη Δυτική πλευρά του, κτίσθηκε πάλι από τους Μαρωνίτες, μια στοά για το Λατινικό Ευκτήριο. Το 1670 περίπου ερειπώθηκε και εγκαταλείφθηκε. Το 1683 αναστηλώθηκε και άρχισε πάλι να λειτουργεί. Μετά το σεισμό του 1741 εγκαταλείφθηκε για να επιδιορθωθεί το 1762. Γύρω στο 1900 ο ναός αυτός αφέθηκε για τρίτη φορά στη φθορά. Το 1945-57 αναστηλώθηκε και δόθηκε στους προσκυνητές για να προσεύχονται και να θαυμάζουν το κάλλος και το μεγαλείο του.

Όμως δυστυχώς, η πολυτάραχη ιστορία των δυο ναών δεν τελειώνει εδώ. Το 1974 με την τουρκική εισβολή εγκαταλείπονται και οι δυο εκκλησίες και το μοναστήρι ολόκληρο αφήνεται στο έλεος του νέου, αλλά πολύ γνωστού κατακτητή. Η ιστορία επαναλαμβάνεται... Στο μοναστήρι εγκαταστάθηκε τουρκικό στρατόπεδο και ο ναός του Αγίου Χρυσοστόμου μετατράπηκε σε τζαμί(!) για τις ανάγκες του τουρκικού στρατού. Ιλιγγιά και να το σκέφτεται ο ανθρώπινος νους. Δάκρυα γεμίζουν τα μάτια του κάθε χριστιανού μαθαίνοντας πού κατάντησαν τα ιερά και τα όσια μας...

Μοναστικό κέντρο—Περιπέτειες

Τον 12ο αιώνα η μονή γνώρισε μεγάλη δόξα και λαμπρότητα. Είχε πάρα πολλούς μοναχούς. Το 1152-1159 ήρθε εδώ για να μονάσει ο Αγιος Νεόφυτος, από τον Κάτω Δρυ των Λευκάρων. Του ανατέθηκε μάλιστα να καλλιεργεί τα αμπέλια που βρίσκονταν στην τοποθεσία Βούππες του Κουτσοβέντη. Αφού έμεινε εδώ για επτά χρόνια αναχώρησε για την Πάφο. Διακρίθηκε σαν μοναχός στον Άγιο Χρυσόστομο και πάντοτε διατηρούσε στενές σχέσεις με το μοναστήρι του Αγ. Χρυσοστόμου. Στην οροφή της Εγκλείστρας του υπάρχει επιγραφή που αναφέρει ότι ο Έγκλειστος Νεόφυτος ήταν πνευματικό τέκνο της «εν των Κουτσοβέντη Ιεράς Μονής του Χρυσοστόμου».

Τον 12ο αιώνα το μοναστήρι είχε πάρα πολλούς μοναχούς. Όμως τον καιρό της Φραγκοκρατίας και Ενετοκρατίας οι μονές βρίσκονταν υπό διωγμό. Ετσι και εδώ λιγοστεύουν οι μοναχοί, διότι οι φορολογίες των μονών είναι ψηλές και η προσέλευση στο μοναχισμό έπρεπε να εγκριθεί από τους Φράγκους και τους Ενετούς. Το ίδιο συμβαίνει και κατά την τουρκοκρατία. Πολλά μοναστήρια σκλαβώθηκαν και συλήθηκαν.

Οι Τούρκοι, όταν έφτασαν στο μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου το 1571, έσπασαν και κατάστρεψαν τα πάντα, ελπίζοντας ότι θα βρουν θησαυρούς. Ο Ρώσος μοναχός Μπάρσκυ, που επισκέφθηκε το μοναστήρι το 1735 αναφέρει ότι «την εποχήν της τουρκικής κατακτήσεως, οι μοναχοί έφυγαν εις τα βουνά και εις τας ερήμους από φόβον των Μωαμεθανών. Οι κατακτηταί ευρόντες την Μονήν κενήν ήλπισαν ότι θα εύρισκον θησαυρούς κρυμμένους κάτω από τα μάρμαρα. Έθραυσαν λοιπόν και έσκαψαν αλύπητα τον διάκοσμον αυτής της εκκλησίας. Ημπορεί κανείς να ιδή τα ίχνη αυτής της καταστροφής»[1].

(1) Τσικνοπούλου ο.π.π. σελ. 56.

Η Μονή της Παναγίας της Αψινθιώτισσας

Στα δυτικά του Βουφαβέντο, σε απόσταση 4 χλμ., βρίσκεται το βουνό Αφεντρούσα ή Ασιεντρούσα, που αγκαλιάζει στη βάση του το μοναστήρι της Παναγίας της Αψινθιώτισσας. Το βουνό ονομάζεται έτσι,δηλ. Αφεντρούσα, από την Παναγία, την Αφέντρα των βουνών και των πεδιάδων. Πράγματι, από μακρυά το βουνό αυτό μοιάζει με ανάγλυφη παράσταση της Παναγίας, που έχει απλωμένα τα δυο της χέρια δεξιά και αριστερά. Μια μικρότερη κορυφή πιο κάτω,μοιάζει με το Χριστό στην αγκαλιά της Άγιας Μητέρας.

Η Μονή της Παναγίας της Αψινθιώτισσας βρίσκεται σε απόσταση 2 χλμ. στα βόρεια των χωριών Βουνό-Συγχαρί και γύρω στα 180 μέτρα ψηλότερα. Η Μονή βρίσκεται πάνω σ' ένα κατάφυτο υψίπεδο αρκετά εύφορο, γεμάτο με ωραιότατα πεύκα και κυπαρίσσια. Η θέα τόσο προς τα βόρεια με τα πανύψηλα κατάφυτα βουνά, όσο και προς τα νότια, με τα χωριά Βουνό και Συγχαρί, με τις ελιές και χαρουπιές που γεμίζουν τις κοιλάδες και τις πλαγιές κι ακόμα πιο κάτω με την ίδια τη Λευκωσία, είναι υπέροχη.

Η ιστορική εικόνα της Παναγίας της Αψινθιώτισσας.

Ο ναός της Αψινθιώτισσας κτίστηκε πιθανώτατα πριν από τον έβδομο αιώνα, δηλ. πριν αρχίσουν οι Αραβικές επιδρομές. Η Μονή ιδρύθηκε αργότερα,γύρω στα τέλη του δέκατου αιώνα, όταν η Κύπρος ελευθερώθηκε από τον Αυτοκράτορα Νικηφόρο Φωκά και σημειώθηκε νέα άνθηση της μοναχικής ζωής.

Ο Ρώσσος Βασίλειος Μπάρκσυ,που επισκέφθηκε τη Μονή το 1735 προερχόμενος από το μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου, αναφέρει ότι η Μονή έλαβε το όνομά της από την εικόνα της Παναγίας,που βρέθηκε πιο πάνω, σε μια σπηλιά του βουνού σκεπασμένη με μια αψινθιά.

Στη συνέχεια ο Ρώσσος περιηγητής αναφέρει: «Και έφυγα δια να επισκεφθώ ένα άλλο Μοναστήρι εις απόστασιν μιας ώρας πεζοδρομίας. Είναι αφιερωμένον εις το όνομα της Αγίας Παρθένου,που ονομάζεται Αψινθιώτισσα. Προς ερμηνείαν του ονόματος αυτού λέγουν ότι μια εικών η οποία ευρίσκεται εκεί από πριν να ιδρυθεί η Μονή, ευρέθη μέσα εις ένα σπήλαιον σκεπασμένο με αψινθιάν. Πότε και υπό ποίου και πώς ιδρύθη η Μονή δεν ημπορούσα να πληροφορηθώ,επειδή τώρα είναι πολύ παραμελημένη. Ζη εις αυτήν ένας μόνο ιερομόναχος εν πτωχεία, και εξαρτάται από τον Ηγούμενον του Μοναστηρίου Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου».

Υπήρξε καιρός, συνεχίζει ο Μπάρσκυ,κατά τον οποίον το μοναστήρι αυτό ήτο μεγάλο και ωραίο. Εγείρεται επί ενός ομαλού γηπέδου κοντά εις την κορυφήν βουνών.Έχει μιαν εκκλησίαν καλά τοποθετημένην και ευρύχωρον, με ένα θόλον. Επιπλέον είναι πολύ παλαιά και άδεια και ετοιμόρροπη εξαιτίας του εφετεινού σεισμού. Οι μοναχοί δεν δύνανται να αυξήσουν εις αριθμόν και να φροντίσουν δια την Μονήν,ένεκα της ανυποφόρου πιέσεως των τουρκικών φόρων».

Η Μονή έχει δυο-τρία κελλιά εις τα οποία ζουν ο Ιερομόναχος και ένας λαϊκός αδελφός...»[1]

Ο ναός της Παναγίας μοιάζει αρκετά με τον ναό της Αγίας Ελένης στο μοναστήρι του Χρυσοστόμου. Έχει μήκος 13.57μ. και πλάτος 8.70μ.

Στην κόγχη του ιερού φαίνονταν υπολείμματα της τοιχογραφίας της Θεοτόκου με απλωμένο το δεξιό χέρι, καθώς και μέρος του φωτοστεφάνου.

Ο ναός σκεπαζόταν με τρούλλο που στηριζόταν πάνω σε έξι κτιστές στήλες. Οι στήλες αυτές ήταν κτισμένες εφαρμοστά στον τοίχο,με πλίνθους και ασβεστοκονίασμα. Η στήριξή του αποδείχτηκε ανεπαρκής γιατί γύρω στα 1900 γκρεμίστηκε.

Γύρω στα 1400 οι περίοικοι Μαρωνίτες, με την επιβολή στην Κύπρο της Λατινικής εκκλησίας προσάρμοσαν στα δυτικά του ναού δικό τους ευκτήριο οίκο, στενόμακρο, με στέγη καμαρωτή, που σχηματίζει κόγχη προς τον Νότο.

Αργότερα, όταν ήρθαν οι Τούρκοι στην Κύπρο, τα προνόμια της Λατινικής εκκλησίας καταργήθηκαν και έτσι ο Μαρωνιτικός ευκτήριος οίκος εγκαταλείφθηκε και χρησιμοποιόταν ως νάρθηκας από τους μοναχούς της Μονής.

Στη βόρεια πλευρά της αυλής,ήταν κτισμένη η «τράπεζα» δηλ. η τραπεζαρία των μοναχών. Δυτικά και ανατολικά ήταν κτισμένα κελλιά και βοηθητικά δωμάτια. Δέκα μέτρα νότια του ναού υπάρχει κτισμένο ευρύχωρο δωμάτιο,το οποίο πιθανώς ήταν το Ηγουμενείο. Τα πολλά και πλούσια ερείπια της Μονής εύκολα φανερώνουν την παλιά ακμή της. Την εποχή όμως της Τουρκοκρατίας η Μονή δοκιμάσθηκε σκληρά. Το 1700 λόγω των πολλών δυσκολιών που αντιμετώπιζε,υπήχθη στην Ιερά Μονή Χρυσοστόμου.

Μετά το 1821 η μικρή Μοναστική Αδελφότητά της διαλύθηκε και ο ναός λειτουργούσε κάθε 21 Νοεμβρίου,που γιορτάζονται τα εισόδια της Θεοτόκου. Τη μέρα αυτή οι κάτοικοι των χωριών Συγχαριού-Βουνού ανέβαιναν από το ανηφορικό μονοπάτι στο όμορφο υψίπεδο της Αψιθιώτισσας για να τιμήσουν την Θεοτόκο.

(1) Τσικνοπούλου ο.π.π. Σελ. 115

Όμως η εκκλησία και η μονή ερειπώνονταν συνεχώς και μετά το 1900 έπεσε και ο τρούλλος. Το Κυπριακό Μουσείο το 1940 καθάρισε τη Μονή από τα ερείπια και στήριξε τους τοίχους που απόμειναν. Το 1965 δίπλα από τη Μονή, ιδρύθηκε στρατόπεδο και η Μονή καθώς και η εκκλησία επιδιορθώθηκαν με τη βοήθεια και του Μουσείου. Επίσης διανοίγηκε δρόμος, που οδηγούσε μέσω των λατομείων άμμου προς το μοναστήρι.

Προς τα βορειοδυτικά της Μονής, σε απόσταση ενός περίπου χιλιομέτρου και 120 μέτρα ψηλότερα, βρίσκεται μια δυσπρόσιτη διπλή σπηλιά που χρησιμοποιήθηκε σαν Ασκητήριο για τους μοναχούς και είναι γνωστή σαν «σπηλιά της Παναγίας».

Η σπηλιά είναι αρκετά ευρύχωρη. Μπροστά της βρίσκεται ένα μεγάλο κυπαρίσσι που την κρύβει. Στα παλιά χρόνια το στόμιο αυτής της σπηλιάς σκεπαζόταν από μια μεγάλη αψινθιά.[1] Στα φριχτά χρόνια της Εικονομαχίας εδώ φυλάχτηκε η εικόνα της Παναγίας και όταν αργότερα βρέθηκε κρυμμένη εκεί, ονομάστηκε Αψινθιώτισσα. Για την ανεύρεση της εικόνας, υπάρχει παράδοση πως από την σπηλιά έβγαινε μια λάμψη. Αυτό έκανε τους περίοικους να προσέξουν και να ερευνήσουν τη σπηλιά. Έτσι βρέθηκε η εικόνα, που μπήκε στην εκκλησία που κτίστηκε πιο κάτω. Όταν το 1900 γκρεμίστηκε ο τρούλλος της εκκλησίας, η εικόνα μεταφέρθηκε για φύλαξη στο μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου, όπου υπάγεται όλη η περιοχή της Μονής Αψινθιώτισσας.

Το 1965 όταν η εκκλησία επιδιορθώθηκε, η ιστορική εικόνα της Αψινθιώτισσας μεταφέρθηκε στην παλιά κατοικία της. Δυτυχώς όμως, οι χριστιανοί δεν μπορούν να θαυμάσουν σήμερα το λαμπρό αυτό προσκύνημα, ούτε να τιμήσουν την Αφεντρούσα Αψιθιώτισσα. Το 1974 νέα συμφορά κτύπησε το μοναστήρι, μα και ολόκληρη τη βόρεια περιοχή της Κύπρου. Η τούρκικη εισβολή σαν θύελλα θέρισε το κάθε τι στο πέρασμά της, αφήνοντας ερείπια και καταστρέφοντας τα πατρογονικά ιερά μας.

Το όμορφο μοναστήρι παραδόθηκε πάλι στη σιωπή και στη σκληρή εγκατάλειψη, που είναι τούτη τη φορά χειρότερη από κάθε άλλη καταστροφή που γνώρισε. Ότι δεν πέτυχαν τόσοι αδυσώπητοι αιώνες δοκιμασίας, το πέτυχε η λαίλαπα του Αττίλα.

Κοιτάζοντας κανείς σήμερα από τη Λευκωσία τον Πενταδάκτυλο, μπορεί να ξεχωρίσει το βουνό της Αφεντρούσας και τη μονή της Αψινθιώτισσας. Έστω και νοερά ας γονατίσουμε μπροστά στην Παρθένο, σ' αυτήν που γνώρισε την οδύνη απ' τον άδικο θάνατο του Υιού της και ας κινήσουμε τα χείλη σε θερμή προσευχή: «Πρεσβεία θερμή και τείχος απροσμάχητον, του κόσμου καταφύγιον Θεοτόκε Δέσποινα, πρόφθασαν και εκ κινδύνων λύτρωσαι ημάς, η μόνη ταχέως προστατεύουσα»....

Το κάστρο του Βουφαβέντο

Πίσω από το μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου, σε απόσταση δυο περίπου μιλίων (τριών χιλιομέτρων), βρίσκεται η ψηλή κορυφή του Πενταδακτύλου με ύψος 954 μέτρα. Την κορυφή αυτού του βουνού στολίζει, το Φρούριο του Μπουφφαβέντο ή Κουτζουβένδη ή το Φρούριο του Λέοντος ή το Φρούριο των εκατόν Σπιτιών ή τα Σπίτα της Ρήγαινας».[2]

Στους θρύλους και στα παραμύθια του κυπριακού λαού καθώς και στη γλώσσα του κυπριακού λαού είναι γνωστό σαν «Σπίτια της Ρήγαινας». Το Βουφαβέντο είναι ξένο όνομα που διατηρήθηκε κυρίως στα βιβλία.

1. Θάμνος.
2. Τσικνοπούλου ό.π.π. Σελ. 18.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ
Διηγήσεις - Παραδόσεις

1. Στα παλιά χρόνια της Τουρκοκρατίας,οι κάτοικοι υπόφεραν αρκετά δεινά από τους Τούρκους. Κάποτε κάποιος Τούρκος πήγε στο χωριό. Γινόταν ένας γάμος εκεί. Ο Τούρκος κάθησε στο τραπέζι και ήθελε σώνει και καλά τη νύφη. Η νύφη ήταν η ΧατζηΜυλού και ο γαμπρός ο ΧατζηΦανής. Ο γαμπρός τα χρειάστηκε αλλά του είπε: «Κάτσε πασά μου και πρέπει να ετοιμάσουμε τραπέζι πρώτα και ύστερα γίνεται κι αυτό που θέλεις». Έστειλε λοιπόν κρυφά να ειδοποιήσουν το Φελλά. Ο Φελλάς ήταν παλληκάρι και σε λίγη ώρα κατάφθασε. Μέσα στο ζωνάρι του,είχε κρυμμένη τη «πάλα» (μεγάλο μαχαίρι) και πριν καλά καλά καταλάβει ο Τούρκος τι έγινε, ο Φελλάς του Έκοψε το κεφάλι. Ύστερα όλοι βοήθησαν και τον πήραν έξω από το χωριό και τον έθαψαν. Ύστερα γύρισαν και συνέχισαν το γλέντι. Κανένας από τους δικούς του Τούρκου δεν έμαθε τι απέγινε...

(Διήγηση Γιωρκή Λεωνή, 78 χρόνων)

2. Κάποτε ο Κασάπης από το Συγχαρί έκαμνεν ζευκάριν στον Τζήπον. Ξαφνικά βλέπει μπροστά του έναν Τούρκον οπλισμένον. Θέλω να με πάρεις στα Σπίτια της Ρήγαινας, του λέει, για να δω αν έρχεται καίκι να φύγω». Ο Κασάπης μάταια προσπάθησε να του πει,πως δε μπορούσε να διακόψει το όργωμα. Στο τέλος κάτω από την απειλή του Τούρκου αναγκάστηκε να υποκύψει. Ξέζεψε τα βόδια και τα έδεσε κάπου εκεί. Πήρε και το γαϊδούρι του και πάνω καβαλλίκεψε ο Τούρκος. Ο Κασάπης οδηγούσε το ζώο. Σ' ένα σημείο κατέβηκε από το γαϊδούρι γιατί ήταν πολύ απότομο το ανήφορο, και ανέβαιναν κι οι δυο με τα πόδια. Εκρατούσε και «σιηπέττον» (όπλο) ο Τούρκος. Κάθισε σε μια πέτρα να ξεκουραστεί και έδωσε τον σιηπέττον στον Κασάπην,να του τον κρατεί. Τότε ο Κασάπης, τον σημάδεψε κρυφά και τον έριξε από τα Σπίτια της Ρήγαινας κάτω νεκρό. Αργότερα στο πτώμα του βρέθηκαν αρκετά χρυσά νομίσματα, που τα πήραν κάποιοι που έψαξαν εκεί.

(Βασισμένο στη διήγηση Ειρηνούς Κάρκα, 90 χρόνων)

3. Στο μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου

Αρκετοί κάτοικοι του χωριού μας δούλευαν στο μοναστήρι του Αγίου Χρυσοστόμου. Καλλιεργούσαν τα κτήματα, έβοσκαν τα κοπάδια του μοναστηριού, ασχολούνταν με την επέκταση και τη συντήρησή του. Αρκετοί έμεναν στο μοναστήρι. Γύρω στο 1925 εργαζόταν στο μοναστήρι ο Χριστόδουλος ΧΝικόλα με την οικογένειά του. Έμεινε 24 χρόνια στο μοναστήρι και ήταν υπεύθυνος για τα κοπάδια του μοναστηριού και έσπερνε και θέριζε ορισμένα χωράφια. Πολλοί άλλοι χωριανοί έρχονταν στο μοναστήρι και δούλευαν στα κτήματα και στα κοπάδια.

Από το 1909-1921 ήταν ηγούμενος της Μονής Χρυσοστόμου ο Δαμασκηνός Σμυρνόπουλος. Οι παλιοί διηγούνται πως ήταν πολύ καλλίφωνος. Ήταν και πολύ μορφωμένος. Ήξερε εφτά γλώσσες. Είχε πολύ καλές σχέσεις με τον Αρμοστή της Κύπρου (Κυβερνήτη). Ήταν πολύ αγαπητός από τον Κυβερνήτη και την σύζυγό του και όποτε τον έβλεπαν στην αυλή του Κυβερνείου με τις φοράδες του (την δική του και του Χαρίλαου, του αγωγιάτη του),τότε έβγαιναν έξω να τον καλωσορίσουν. Ο Κυβερνήτης του επέτρεπε να οπλοφορεί.

Κοντά στο Δαμασκηνό μαθήτευσε ο Παπάντωνης, ο ιερέας του Βουνού κι έμαθε Βυζαντινή Μουσική. Γι' αυτό, έμαθε τόσο ωραία να ψάλλει,επειδή δάσκαλός του ήταν ο Δαμασκηνός.

(Ελένη Γιακουμή)

4. Γύρω στο 1830 ζούσαν στο Βουνό ο Φελλάς, ΧΡούσος ο Ταπάκκης, ο Χ. Χαράλαμπος, ο ΧΛευτέρης και ο ΧΤοουλής. Φαίνεται πως ο Φελλάς ήταν παλληκάρι γιατί τον θυμούνται οι παλιοί. Κάποτε, λέει, βρισκόταν στην Φοραόμαντρα και είδε κάποιο κοπάδι να βόσκει στο δικό του λιβάδι στο Γεράκι. Έβαλε μια τρομερή φωνή που ο σκύλλος που καθόταν εκεί κοντά του, έσκασε από το φόβο του, και ψόφησε...

(Γιαννακός ΧΔημήτρη)

Έθιμα του γάμου

Το κάλεσμαν εγινόταν την Πέμπτη ή την Παρασκευήν πριν τον γάμο. Πρώτα εκαλλιούσαμεν με το τζιερί. Ύστερα με τα προσκλητήρια τζιαι με το ροδόστεμμα μέσα στην μερρέχα[1]. Συνήθως επηαίνναν τζιαι στα τρία χωρκά Βουνό, Συγχαρί Κουτσοβέντη τζιαι εκαλιούσαν. Επήαιννεν πρώτα η Τσιάκκαινα που το Συγχαρί, ύστερα επήαιννεν η Ειρηνού του Γιωρκή που το Βουνόν.

Τα προιτζιά επλυννίσκαν τα μιαν εφτομάδαν πριν τον γάμο. Τα μαλλιά του κρεββατιού επλυννίσκαν τα στον λάκκον τ' Άη Γιωρκού. Ύστερα απλώθαν τα να στεγνώσουν στους πεζούλους[2] τζιαι στα παρκόνια 2-3 μέρες.

Ύστερα επήαιναν στο σπίτιν της μάνας της νύφφης τζιαι εσυνάουνταν οι γεναίτζες (όσες ήταν καλεσμένες) για να πλύννουν τα προιτζιά. Εκάμναν αλουσίβα[3]. Μιαν ημέραν πριν να τα πλύννουν εκοφινιάζαντα. Γύριση μέρα εφκάλλαν τα λλία λλία πάνω στην πλάκα τζιαι τα εφαουτούσαν με την φαούταν[4].

Το Σάββατο ο γάμος εγίνετουν στο σπίτι του πατέρα της νύφφης. Εκάθετουν ο κόσμος γύρω-γύρω τζιαι οι δκιολάρηες επαίζαν μουσική για να γεμώσουν το κρεββάτι. Απλώθαν πατανία που κάτω. Εβάλλαν έναν σεντόνιν άσπρον τζιαι απλώθαν τα μαλλιά ύστερα. Ύστερα εβάλλαν μεσ' στο τσεστούϊν τα κρεββατοντύματα τζιαι τους σταυρούς τζιαι ο παπάς ευλόαν τα τρεις φορές. Τρεις γεναίτζες εχορεύκαν τα.

Ύστερα ετραουδούσαν τσιαττιστά τραούθκια του κρεββατιού.

Ώρα καλή τζι ώρα χρυσή τζ' ώρα ευλοημένη
τούτη η δουλειά π' αρκέψαμεν να 'ναι στερεωμένη
Μεσ' στην αυλήν της νιόνυφφης πετούν τα σιελιδόνια
ράψετε το κρεββάτιν της με τα χρυσά βελόνια.
Βάρτε τους τέσσερεις σταυρούς στα τέσσερα καντούνια
να ππέφτουν να σηκώνουνται σαν τα φιλικουτούνια.

Εράφκαν το. Που πάνω εβάλλαν τέσσερεις κότσιηνους σταυρούς από κορδέλλαν. Ύστερα το έντυναν με ντύμα κόκκινον καρώ υφαντό. Ύστερα ετζυλούσαν έναν αρσενικόν μωρόν πάνω στο κρεββάτιν για να κάμουν γυιον οι νιόπαντροι. Εδιούσαν του πωρικά για να μεν κλαίει.

Ύστερα εβάλλαν έναν μαντήλι πάνω στο κρεββάτιν τζιαι ετραουδούσαν τζιαι επλουμίζαν. Άμα ετελειώνναν εβάλλαν τα προιτζιά ούλα: σεντόνια, μαξιλάρκα, κεντήματα. Ύστερα εσηκώναν το κρεββάτιν τζιαι εχορεύκαν το. Εμάς στα χωρκά μας τες παραπάνω φορές ήταν η Χρυστάλλα του Μιρτή, που εχόρευκεν εις το κρεββάτιν.

Ο πατέρας της νύφφης έπαιρνε μια κουρούκλα κότσιηνην, εκάπνιζεν το τζιαι εράντιζεν το με την μερρέχα. Ύστερα αν ήταν κοντά το σπίτιν της νύφφης, επαίρναν το με την μουσικήν έσσω της τζιαι εστρέφονταν.

1. Μυροδοχείο
2. Δόμες
3. Νερό με στάχτη
4. Όργανο ξύλινο που κτυπούσαν τα ρούχα.

Την ώραν που εγεμώνναν το κρεββάτιν η νύφφη εν επαρουσιάζετουν. Επιάνναν το σιάλιν το κότσιηνον τζιαι εσιέπαζαν την νύφφη που εκάθετουν στην μέσην του κόσμου τζιαι εκαμάρωννεν. Έσιυβκεν χαμαί τζι εν εγύριζεν με τζει με δα. Πολλές φορές επιάννονταν τα ζινίσια της!

Για να χορέψουν οι κοπέλλες έπρεπε να τες καλέσουν γιατί αντρέπουνταν μόνες τους. Τα λεφτά εράβκαν τα μεσ' στο κρεββάτιν τζιαι έπρεπεν να περάσουν 40 μέρες για να τα αννοίξουν να δουν πόσα τους επλουμίσαν. Όσες εράβκαν το κρεββάτιν επιάνναν έναν μαντήλιν κεντητόν.

Κυριακή

Την Κυριακήν αρκεύκαν το μαείρεμαν που το πρωΐ. Εβάλλαν μάειραν τζιαι **μαείραιναν**.Οι μάειροι επηαίναν για να ετοιμάσουν τα φαγιά στο σπίτι του αντρογύνου: Κουπεπια, κολοκάσι, σούπα τζιαι τα τελευταία χρόνια αφτένναν τους φούρνους τζιαι εβάλλαν ψητά. Εγεμώνναν τζιαι τα κολότζια κρασιά.

Οι κοπέλλες επηαίνναν στο σπίτιν της νύφφης τζι εστρώνναν τα σεντόνια τζιαι εφυλάαν τα προιτζιά. Είσιεν που τα εμετρούσαν, ποια ήταν να κάμει παραπάνω.

Στο σπίτι του γαμπρού (το πατρικό) επηαίνναν οι δκιολάρηες, οι κουμπάροι τζιαι ο παρπέρης. Εστολίζαν τον γαμπρόν. Πρώτα εξιουρίζαν τον τζιαι ετραουδούσαν του.

Παρπέρη το ξιουράφιν σου καλά να το κονίσεις
για να ξιουρίσεις τον γαμπρόν να μεν τον τυρανίσεις.
Σήμερα αλλάσσει ο ουρανός σήμερα αλλάσσ' η μέρα
στολίζουν τζιαι τον νιόγαμπρον με την πολλήν μανιέραν.

Ο παπάς ευλόγαν τα ρούχα του γαμπρού τζιαι ύστερα εχορεύκαν τα. Άμαν ετραούδαν ο **δκιολάρης** επήαιννεν ο πατέρας τζιαι η μάνα του, εζώναν τον τζιαι εδιούσαν του την ευτζήν τους. Ύστερα έπιαννεν τον ο πατέρας του που το σιέριν τζιαι με την μουσικήν επηαίνναν στο σπίτιν του πατέρα της νύφφης. Η πεθθερά του επερίμενεν με το μαξιλάριν τζιαι έβαλλεν τον να κάτσει ώσπου να στολιστεί η νύφφη. Έβαλλεν του τζιαι έναν μαντηλάκιν στο τσεπούϊν τζιαι εκάπνιζεν τον .Τζείνον το μαξιλάριν εκράτεν το ύστερα ο κουμπάρος τζιαι επρόσεχεν το για να μεν του το πάρει άλλος γιατί ήταν να χάσει το κουμπαράτον. Όποιος του το έπιαννεν εδικαιούτουν έναν κολότζιν κρασίν.

Την νύφφην εβάλλαν την εις την μέσην τζιαι εστολίζαν την. Ο πατέρας τζιαι η μητέρα της εζώνναν την τζιαι εδιούσαν της την ευτζήν τους. Οι κοπέλλες που ήταν γύρω που την νύφφην ετραουδούσαν της. Τες παραπάνω φορές η νύφη εσυγκινήτουν τζιαι ετρέχαν τα μμάθκια της.

Τα τραούδκια που ελάλούσαν της νύφης ήταν:

Σήμερα αλλάσσει ο ουρανός, σήμερα αλλάσσει η μέρα
σήμερα αποχωρίζεται παιδίν που την μητέραν.
Κτενίστε τα μαλλάκια της τζιαι πάρτε ποκτενίδκια
τζιαι πάρτε τα στον χρυσοχόν να κάμει δακτυλίδκια.
Η μάνα που σε γέννησε ήταν χρυσή η καρκιά της
τζ' έκαμεν κόρην όμορφην τζιαι λάμπει η γειτονιά της.
Χρυσή λαμπάδα κρέμεται στα σπίθκια του τζιουρού σου
τωρά φεύκεις που δαχαμαί τζιαι πας στου πεθερού σου.
Αλλάξετε την όμορφα την μαρκαριταρένην
όπου την είσιεν η μάνα της μεσ' στα χρυσά χωσμένην.